

Отже, отримані в ході дослідження результати дозволяють зробити **висновок** про те, що відмінною рисою творів Дж. Остен є створення глибоких художніх образів, при цьому одним із найвиразніших елементів у структурі художнього образу є його портрет. У процесі створення портретних характеристик авторка вдало використовує різномірні стилістичні засоби: лексичні, синтаксичні, лексико-синтаксичні. До найбільш частотних стилістичних прийомів відносяться: епітет, гіпербола та іронія. Допоміжними прийомами у портретистиці авторки виступають метафори, порівняння, антитези, паралельні конструкції та повтори.

Перспективним видається дослідження портретних описів у романах Джейн Остен з точки зору текстової ізопоїї.

Література

Гончарова Е. А. Пути лингвистического выражения категорий автор – персонаж / Е. А. Гончарова. – Томск : Изд-во Томского ун-та, 1984. – 149 с.

Кусько Е. Я. Проблемы языка современной художественной литературы : Несобственно-прямая речь в литературе ГДР / Е. Я. Кусько. – Львов : Вища школа, 1980. – 207 с.

Малетина О. А. Типология портрета в художественном дискурсе / О. А. Малетина // Межкультурная коммуникация. – Сер. 2: Языкознание. – 2006. – № 6. – С. 122–125.

Селезнева С. Ю. Языковые средства и когнитивные модели описания внешности персонажей в англоязычной художественной прозе: автореф. дис. канд. филол. наук: 10.02.04 / С. Ю. Селезнева [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.disscat.com/content/yazykovye-sredstva-i-kognitivnye-modeli-opisaniya-vneshnosti-personazhei-v-angloyazychnoi-kh>

Austen J. Emma / J. Austen. – New York: A Signet Classic, 1964. – 396 p.

Austen J. Pride and prejudice / J. Austen. – Moscow: Foreign Languages Publishing House, 1961. – 387 p.

УДК: 821.111:82-31

ЗАПОЛЬСЬКИХ С. П., ШЕВКУН А. В.
(Запорізький національний університет)

КОНЦЕПТ “WOMAN” В АНГЛІЙСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ А. С. БАЙЄТТ “POSSESSION”)

Дана стаття висвітлює особливості еволюції лінгвокультурного концепту «woman» в англійській літературі на матеріалі роману А.С.Байєтт "Possession". Розглянуто етимологію мегаконцепту «woman», визначено його ядерну зону – мезоконцепти «female», «servant», «wife», взаємодію та розвиток яких простежено у текстовій концептосфері роману. У результаті дослідження визначено їхні основні характеристики: бінарність, асоціативність, ієрархічність.

Ключові слова: мегаконцепт «woman», мезоконцепт, текстовий концепт, концептосфера.

Запольских С. П., Шевкун А. В. Концепт "woman" в английской литературе (на материале романа А. С. Байетт "Possession"). Статья освещает особенности эволюции лингвокультурного концепта «woman» в английской литературе на материале романа А.С.Байетт "Possession". Рассмотрена этимология мегаконцепта «woman», определена его ядерная зона – мезоконцепты «female», «servant», «wife», взаимоотношения и развитие которых мы проследили в текстовой концептосфере романа. В результате исследования определены их основные характеристики: бинарность, ассоциативность, иерархичность. *Ключевые слова: мегаконцепт «woman», мезоконцепт, текстовый концепт, концептосфера.*

Zapolskykh S.P., Shevkun A. The concept “woman” in English literature (based on the novel by A. S. Byatt “Possession”). The article focuses on the evolutionary features of the lingual and cultural concept “woman” in English literature in the novel by A.S.Byatt “Possession”. The etymology of the megaconcept “woman” and its nuclear zone are defined – mesoconcepts «female», «servant», «wife», interactions and development of which were tracked in the conceptsphere of the novel. As a result, their main features such as binary, associative, hierarchical nature are distinguished. Our aim is to provide a comprehensive analysis of the textual megaconcept “woman” in the novel by A.S.Byatt “Possession”. The results obtained demonstrate the interaction of such inner mesoconcepts as «female», «servant», «wife», which reveals their binary, associative, hierarchical nature. Each of the mesoconcepts pointed out has a set of interactive components which exist in the state of continuous development. Functional method is used to provide the procedure of our research. The analysis is performed on three levels: hyper-textual, textual and hypotextual. Hypotextual level involve phonetic, graphic and lexical and semantic contexts; textual level can be manifested in compositional, characterological, chronotopic (time and place) contexts; hypertextual level involve the context of genre and style tradition, the context of the author’s creative activity and international genre and style context.

The interaction of the conceptual components is manifested by means of characterological context on textual level: the women in the novel represent the mesoconcepts under consideration being the embodiment of these three images. As a result, we point out such traits of the concepts as their binary, associative and hierarchical nature, which are represented on each level of our analysis. We can also conclude that the traits revealed are not stable, they are shown in the state of their development, which can be seen as a complex continuous process with several stages to be investigated separately.

Key words: megaconcept “woman”, mesoconcept, textual concept, conceptsphere.

Для сучасної лінгвістики ідея антропоцентричності мови є ключовою. З позиції цієї парадигми, людина пізнає світ через пізнання себе, своєї теоретичної та предметної діяльності. У ХХ столітті дослідниками починає широко використовуватись термін «концепт» (від латинського «conceptum» - задум, ідея, поняття). Поняття концепту має досить широке тлумачення залежно від наукової галузі, у якій воно вживається. Проблемою займалися такі лінгвісти та літературознавці як С. А. Аскольдов, Н. Ю. Шведова, Р. І. Павільоніс, Ю. С. Степанов, Н. Хомський, Т. А. ван Дейк, І. А. Тарасова та ін. У когнітивній лінгвістиці концепт розглядається як «оперативная содержательная единица памяти, ментального лексикона, концептуальной системы языка и мозга (lingua mentalis), всей картины мира, отраженной в человеческой психике» [Кубрякова Е.С. et al. 1996, с. 90]. Зазначається також, що це відомості про те, що індивід знає, припускає, думає та уявляє про об'єкти світу. Концепти розглядаються в лінгвокультурних, лінгвопсихологічних та лінгвокогнітивних аспектах. Розмежовують загальнонародні, групові, індивідуально-авторські, марковані національно, текстові, авторські, культурні, соціокультурні, художні концепти. Все розмаїття концептів можна звести до двох груп: *концепти в словниковому складі мови* і *концепти в текстовій концептосфері*.

Актуальність роботи полягає у провідній ролі когнітивних аспектів дослідження у сучасній лінгвістиці, з одного боку, а, з іншого, недостатньою кількістю робіт присвячених аналізу саме *текстових концептів*. Вслід за такими дослідниками, як І. В. Арнольд, В. В. Степанова, Н. Є. Суліменко, Л. Н. Чуріліна, ми визначаємо текстовий концепт як «фрагмент картини мира, репрезентированной в рамках некоторого текста как замкнутой системы», а концептосферу тексту як «совокупность всех концептов, репрезентированных в тексте» [Чуріліна 2002, с.12].

Метою роботи є визначення особливостей еволюції лінгвокультурного концепту «woman» в англомовній літературі на матеріалі роману. **Об'єктом дослідження** виступає мегаконцепт «woman», **предметом** – лінгвальні засоби втілення англомовного мегаконцепту «woman» в англійській літературі в його історичній динаміці.

Стосовно англійської літератури та культури, еволюцію обраного нами концепту можна простежити історично. Як відомо, вікторіанська епоха вважається чи не найбільш яскравою та значущою в англійській історії. Для прозаїків та поетів доби постмодернізму вона являється ідеалом, джерелом натхнення та зберігає невичерпний матеріал системи образів та сюжетів. Цікаву думку на рахунок цього висловив В. Каннінгем: «Прошлое – это классика. А потому прошлое вторгается в современное литературное сознание в виде некоей недостижимой мощи, вызывающей одновременно и зависть, и сожаление» [Каннинге́м 1995, с.227-233]. Саме вікторіанська епоха закріпила у літературі канонічний образ жінки та взірець її поведінки, значною мірою завдяки щедрому спадку Ч. Діккенса. Проблема полягає у ставленні сучасних літературознавців до досить стереотипної та однопланової характеристики жіночих образів, адже з плином часу жіноче авторство почало відвойовувати позиції на літературному поприщі та створило більш сильний та багатогранний тип героїні. Епоха постмодернізму передбачає філософське переосмислення минулого, а тому, ми вважаємо, і літературних образів. Поруч з такими геніальними прозаїками як П. Акройд, Дж. Фаулз, М. Еміс та Й. Макьюен справедливо займає місце Антонія С'юзен Байетт, яка у своїх романах та оповіданнях майстерно маніпулює класичними текстами світової літератури, надаючи їм нового змісту. Її творчість присвячена питанню ролі жінки у чоловічому світі, отож для дослідження концепту «woman» в англійській літературі ми обрали саме її роман «Possession» (1990), у якому представлені дві сюжетні лінії: любовні історії героїв сучасності та вікторіанської епохи. Розглядаючи основні жіночі образи твору, ми ставимо перед собою **завдання** простежити еволюцію концепту.

Перш ніж перейти безпосередньо до аналізу героїнь роману, пропонуємо визначити основні поняття, які об'єднує концепт «woman». Слово походить від староанглійського *wimman*, *wiman*, тобто видозміненого *wifman*, яке до VIII ст. означало прислугу жіночої статі - "woman, female servant" [Online Etymology Dictionary]. Також спостерігається комбінація *wif*

"woman" (wife) + *man* "human being". Тобто, поняття було створено за потреби мовленнєво відрізнити особу жіночої статі від чоловіка, що підтверджує ресурс The Century Dictionary: «It is notable that it was thought necessary to join *wif*, a neuter noun, representing a female person, to *man*, a masc. noun representing either a male or female person, to form a word denoting a female person exclusively» [The Century Dictionary, p. 6960]. Використання слова у сенсі «дружина» - що на сьогоднішній день зустрічається більшою мірою в діалектах – у джерелах утверджується у XV ст. Цікаво, що симпатії англійських та американських письменників до слова *woman* досить неоднозначні. Це, наприклад, підтверджують слова англійського економіста та соціолога Гаррієт Мартіно: «This noble word [women], spirit-stirring as it passes over English ears, is in America banished, and 'ladies' and 'females' substituted: the one to English taste mawkish and vulgar; the other indistinctive and gross» [Limbird J. 1837, p.398].

Отже, ми визначили що концепт «woman» складають поняття «жінка» («female»), «служниця» («servant»), «дружина» («wife»). Згідно з класифікацією О. М. Кагановської [Кагановська О.М. 2003], ці поняття являються **мезоконцептами** – ядерною зоною **мегаконцепту** «woman». Даний мегаконцепт також може називатися домінантою, а мезоконцепти – «фоном» [Болотнова 2004, с.10-12].

У романі «Possession» ми виділили чотирьох найбільш яскравих, на нашу думку, героїнь: Крістабель Ла Мотт, Мод Бейлі, Бланш Перстчет та Еллен Падуб. Кожна з них більшою чи меншою мірою втілює три мезоконцепти, що підтверджується аналізом їхньої поведінки та мовлення протягом твору. Ці мезоконцепти характеризуються **бінарністю**, **асоціативністю**, **ієрархічністю**. Почнемо з Еллен Падуб, яка, на нашу думку, є найбільш близьким до вимог вікторіанського суспільства образом. М'яка, добродісна, скромна та пасивна жінка, яка була радше другом, аніж дружиною, котру пристрасно кохали. Роками вона зберігала таємницю подружньої зради свого чоловіка, ніколи не піднімала цю тему та не проявляла спротиву, ставлячи інтереси Падуба вище своїх психологічних переживань: «*When he returns, I must be quick and lively. It must be so*» [Byatt A.S. 1990, p.252]. Подружнє життя асоціюється у Еллен з покірністю та служінням: «*The eagerness, the terrible love, with which she had made it up to him, his abstinence, making him a thousand small comforts, cakes and tidbits. She became his slave. Quivering at every word. He had accepted her love. She had loved him for it*» [Byatt A.S. 1990, p.499]. У той же час, її підсвідомість демонструє затяте бажання самовираження як особистості, втілюючись в образі шахової фігури королеви, про що жінка пише у щоденнику: «*...but [I] was unreasonably agitated and desirous above all of moving my Queen freely across the diagonals. It is odd, when I think of it, that in chess the female may make the large runs and cross freely in all ways – in life it is much otherwise*» [Byatt A.S. 1990, с.248].

Наступним образом є Бланш Перстчет, ще один персонаж вікторіанської епохи. Як жінка, вона зробила спробу реалізувати свій творчий потенціал, чого не вдалося втілити попередній героїні: «*Miss Blanche Glover, like Christabel, had artistic ambitions, and painted large canvases in oil, none of which have survived, as well as carving the skillful and mysterious wooden gravings which illustrate Christabel's delightful, if slightly disquieting, Tales for Innocents, and Tales Told in November, and her religious lyrics, Orisons. It is believed to be Miss Glover who first encouraged Christabel to embark on the grandiose and obscure epic poem, The Fairy Melusina, are telling of the old tale of the magical half-woman, half-snake*» [Byatt A.S. 1990, p.42]. Слід зауважити, що в дану епоху жіночі амбіції у будь-якій сфері, особливо мистецькій, не сприймалися серйозно та вважалися вкрай зухвалими. Бланш обрала шлях, який спровокував суспільство відвернутися від неї. Як і те, що вона ніколи не була дружиною в традиційному понятті слова, адже перебувала у стосунках з Крістабель: «*I have tried, initially with MISS LAMOTTE, and also alone in this little house, to live according to certain beliefs about the possibility, for independent single women, of living useful and fully human lives, in each other's company, and without recourse to help from the outside world, or men. We believed it was possible to live frugally, charitably, philosophically, artistically, and in harmony with each other and Nature*» [Byatt A.S. 1990, p.333]. Міс Перстчет також повстає проти мотиву

служіння, посилаючись на почуття власної гордості: «*I would rather not live than be a slave*» [ibid]. Крах ідеалів та тиск з боку суспільства призвели до трагічної загибелі жінки.

Більш стійкою у боротьбі з суспільними упередженнями проявила себе поетеса Крістабель Ла Мотт – напевне, найяскравіша та найзагадковіша героїня роману. Її прототипами стали Емілі Дікінсон та Крістіна Россетті. Сама А.С.Байєтт говорить, що їй потрібен був лютий жіночий голос. «*I read and reread Emily Dickinson, whose harsher and more sceptical voice I found more exciting than Christina Rossetti's meekness*» [Byatt A. S. 1995]. Дійсно, вірші Емілі Дікінсон не мають аналогів у сучасній їй поезії. Її вважали ексцентричною, творчість поетеси довгий час піддавалася жорсткій критиці та переписувалася редакторами, підганялася під поетичні норми того часу. Але сьогодні Емілі Дікінсон вважається однією з найвидатніших поетес американської літератури.

Крістабель – смілива жінка з сильним характером, розкута та близька до природи. Протягом роману поетеса неодноразово порівнюється з морською феєю, чарівницею, русалкою. Якщо заглибитися у міфологічну основу образу, стає зрозумілим, що А. С. Байєтт вдається до язичницьких образів не випадково. Звернімося до щоденника Сабіни де Керкоз, родички поетеси. Дівчина розмірковує над образом Дауди, про яку писала Крістабель, та його сприйняттям: «*Why should desire and the senses be so terrifying in women? Who is this author, to say that these are the fears of man, by which he means the whole human race? He makes us witches, outcasts, sorcières, monsters...*» [Byatt A.S. 1990, p. 379]. Ці рядки, на нашу думку, тільки підтверджують схожість, адже пристрасть і вихор почуттів виділяють персонажа Крістабель та надають їй якоїсь особливої сили.

Як і Бланш, зважаючи на волелюбність та самотність, жінці не притаманний мотив служіння. Це виявляється у тому стилі життя, який вона для себе обрала. Бланш та Крістабель називали свій дім «Віфанія» та подібно до сестер Лазаря, Марфи та Марії, які жили у Віфанії, вирішили трудитися та жити згідно з євангельськими заповідями. Поетеса так трактує вибір назви у листі до Падуба: «*Of this our Bethany cottage – which was named for a reason... to us Females, it was a place wherein we neither served nor were served... We formed a Project – my dear Companion and myself – to make ourselves a Bethany where the work of all kinds was carried on in the Spirit of Love and His Laws... It was a chosen way of life – in which, you must believe, I have been wondrously happy – and not alone in being so*» [Byatt A.S. 1990, p.204]. На жаль, краху ідеалів зазнали обидві героїні.

Не судилося Крістабель проявити себе і у ролі дружини, не судилося виховати свою доньку. Роман з відомим поетом Генрі Рендольфом Падубом закінчився болючим розривом. Жінки та чоловіки цієї епохи не могли відкрито проявляти свої почуття, тим паче Падуб був публічною персоною, об'єктом пильних досліджень літературознавців. Як джентльмен, він піклувався про репутацію своєї дружини та не міг поставити її під удар. Зрештою, обидва знали, чим все скінчиться.

Останній, вже сучасний персонаж твору – Мод Бейлі, нащадок вищеназваних поетів-коханців. Жінка перейняла деякі сильні риси характеру Крістабель, але відрізняється більшою стриманістю, про що говорить цікава деталь, на перший погляд незначна: Мод завжди з'являється з тугою зачіскою («*Pale hair in fine braids was wound round and round her head, startling white in this light that took the colour out of things and only caught gleams and glancing*» [Byatt A.S. 1990, p. 282]), на відміну від простоволосої Крістабель («*She marched indomitably over the moor... with the wind ruffling the pale hair*» [Byatt A.S. 1990, p. 310]). Автори перекладу роману на російську мову вважають, що Мод менш розкута, менш вільна, адже фразеологізм «to let one's hair down» означає «дати волю почуттям» («He [Roland] wanted to loosen the tightness and let the hair go. He felt a kind of sympathetic pain on his own skull-skin, so dragged and ruthlessly hair-pinned was hers» [Byatt A.S. 1990, p. 282]).

Весь свій час Мод приділяє кар'єрі та дослідницькій діяльності. Як вже згадувалося раніше, вона холодна та скута, рішуче тримається подалі від стосунків. Колишній коханець Мод наводить таку характеристику героїні: «*She thickens men's blood with cold*» [Byatt A. S. 1990, p.39]. Отже, про роль дружини не йде мови. Лише під кінець роману Мод і

Роланд Мітчелл зближуються, але цим стосункам ще доведеться пройти перевірку часом, адже героїня наприкінці останнього розділу виражає усталену думку з приводу кохання: «*Oh, love is terrible, it is a wrecker*» [Byatt A. S. 1990, p.550]. Не знаходимо в тексті і мотиву служіння, хоча присвята життя роботі певною мірою може ним вважатися.

Отже, за допомогою функціонального методу нами був проведений різносторонній аналіз текстового мегаконцепту «woman» та природи мезоконцептів «female», «servant», «wife». Розглянувши лише чотирьох жіночих персонажів роману, можемо зробити висновок, що взаємодія концептуальних елементів проявляється засобами характерологічного контексту на текстовому рівні. У результаті нами виявлено, що такі риси мезоконцептів як бінарність, асоціативність та ієрархічність не є статичними, а показані у процесі розвитку, що у подальшому можна досліджувати окремо як складний безперервний багатоетапний процес.

Література

Кагановська О.М. Текстові концепти художньої прози: когнітивна та комунікативна динаміка (на матеріалі французької романістики середини ХХ сторіччя): дисертація д-ра філол. наук: 10.02.05 / Київський національний лінгвістичний ун-т. - К., 2003.

Болотнова Н.С. Когнитивное направление в лингвистическом исследовании художественного текста // Поэтическая картина мира: слово и концепт в лирике Серебряного века : материалы VII Всероссийского научно-практического семинара. Томск, 2004.

Каннингем В. Английская литература в конце тысячелетия / В. Каннингем // Иностранная литература. – 1995. – № 10. – С. 227-233.

Краткий словарь когнитивных терминов / Под общей редакцией Е.С. Кубряковой / Е. С. Кубрякова, В. З. Демьянков, Л. Г. Лузина, Ю. Г. Панкрац. — Издательство Московского государственного университета Москва, 1996. — 245 с.— С. 90.

Чурилина Л.Н. Лексическая структура художественного текста: принципы антропоцентрического исследования. – СПб : Изд-во РГПУ им. А.И.Герцена, 2002.

Byatt A. S. In the grip of Possession / A. S. Byatt // The Independent (London). 1995. Feb.2 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.independent.co.uk/arts-entertainment/in-the-grip-of-possession-1571141.html>

Byatt A.S. Possession. Vintage. A Romance / A. S. Byatt // New York: Vintage International, 1990. – 557 p.

Limbird J. The Mirror of Literature, Amusement, and Instruction / J.Limbird // London: printed and published by J.Limbird, 143, Strand (Near Somerset House), 1837.

Online Etymology Dictionary [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.etymonline.com/>

The Century Dictionary [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.global-language.com/century/>

УДК 811.11'276'367.7

КОЛІСНИЧЕНКО Т. В.

(Чернівецький національний університет)

СЕМАНТИЧНА СПОЛУЧУВАНІСТЬ ІНТЕНСИФІКАТОРІВ ТА НОМІНАЦІЙ “SETTLEMENT” У ТУРИСТИЧНОМУ РЕКЛАМНОМУ ДИСКУРСІ

Стаття присвячена дослідженню типів сполучуваності інтенсифікаторів номінацій “settlement” у рекламному туристичному дискурсі англійської мови. Мета – *визначити роль інтенсифікаторів як засобу впливу на споживача туристичних послуг.* Інтенсифікатори у рекламному туристичному дискурсі спрямовані на вирізнення додаткових компонентів лексеми “settlement”, що посилює ілюкутивну силу висловлювання та сприяє виконанню основної функції даного типу дискурсу.

Ключові слова: інтенсифікатор, компонент, лексема, дискурс, семантичне значення, сполучуваність.

Колісниченко Т. В. Семантическая сочетаемость интенсификаторов номинаций “settlement” в рекламном туристическом дискурсе. Статья посвящена рассмотрению типов сочетаемости интенсификаторов с номинациями “settlement” в рекламном туристическом дискурсе английского языка. Цель работы – определить роль интенсификаторов как приема влияния на потребителей туристических услуг. Интенсификаторы в рекламном туристическом дискурсе направлены на актуализацию дополнительных компонентов в лексеме “settlement”, что усиливает иллюкутивную силу высказывания и способствует выполнению основной функции исследуемого типа дискурса.

Ключевые слова: интенсификатор, компонент, лексема, дискурс, семантическое значение, сочетаемость.

Kolisnychenko T. V. Semantic combinability of the intensifiers with the nominations “settlement” in the tourism advertizing discourse. The tourism discourse has taken a considerable place in the discourse typology with its participants in a myriad of communicative situations and the language used as a particular type focused on the fulfilling multiple functions. The intensifiers used in tourism aim at the adding additional positive components into the neutrally semantic “settlement” nominations in the English advertisement and tourism discourse are under the study. The topicality of the paper is motivated by the necessity of the analysis of the functional semantics of “settlement” nominations intensifiers in advertisement and tourism discourse. Some theoretical notions of advertisement and tourism discourse interpretation are presented in the article. The aim of the investigation is to prove that intensifiers add additional positive components into the semantics and interpretation of the lexemes they combine with. One of the